

УДК 323.2:316.77:004.738.5

П. О. Колотвін

ІНТЕРНЕТ-ЛОБІ В СУЧАСНІЙ ПОЛІТИЦІ

В статті розглядається діяльність груп тиску та лобістських структур в умовах розвитку сучасних технологій. Визначено, що існує великий вплив на процес прийняття рішень владними структурами з боку Інтернет-користувачів, блогосфери, соціальних мереж та великих компаній, функціонуючих в Інтернеті. Разом із тим наголошується на необхідності подальших досліджень взаємодії між суспільством, мас-медіа та державою у сучасному суспільстві.

Ключові слова: Інтернет-лобі, соціальні мережі, групи тиску, інформатизація.

В статье рассматривается деятельность групп давления и лоббистских структур в условиях развития современных технологий. Определено, что существует большое влияние на процесс принятия решений властными структурами со стороны интернет-пользователей, блогосферы, социальных сетей и крупных компаний, функционирующих в Интернете. Вместе с тем отмечается необходимость дальнейших исследований взаимодействия между обществом, СМИ и государством в современном обществе.

Ключевые слова: Интернет-лобби, социальные сети, группы давления, информатизация.

The article examined the activities of pressure groups and lobbying organizations in modern society. Determined that there is a great influence on government from the Internet users, the blogosphere, social networks and large companies operating in the Internet. At the same time emphasizes the need for further studies of interaction between society, the media and government in modern society.

Keywords: Internet lobby, social networks, pressure groups, information.

© П. О. Колотвін, 2012

Вплив інформаційного простору і нових інформаційних технологій на громадську думку зростає настільки стрімко, що значно випереджає процес його теоретичного осмислення. Одним з основних елементів нових інформаційних технологій є комп'ютерна мережа Інтернет, що робить необхідним аналіз її ролі і значення у суспільно-політичному житті та державній діяльності. Слід зазначити, що Інтернет та Інтернет-мережі полегшують процес взаємодії між суспільством та державними інститутами. Інтернет-технології дозволяють бути набагато ближче до електорату, стаючи віртуальною командою. Боротьба, яка глобалізує інформаційні мережі, у певною мірою, відображає існуюче соціальне замовлення глобальних економічних і політичних структур. Фактично всі сфери життя суспільства, де перетинаються інтереси влади та інших акторів, перебувають під контролем лобістських структур і організацій. Важливо, що саме ці проміжні структури є не тільки інструментом впливу на прийняття рішень, а й додатковим джерелом доходу для об'єктів лобістської діяльності.

Цікавим і важливим аспектом дослідження є проблема лобістської діяльності в умовах інформатизації та поширення сучасних інноваційних технологій. Роль, місце і форми діяльності груп тиску та лобістських структур в Інтернеті вивчені недостатньо. Дана стаття покликана проаналізувати нові методи впливу, що виникли завдяки розвитку веб-технологій.

Об'єктом дослідження виступають групи тиску та їх інноваційне функціонування в мережі Інтернет.

Предметом дослідження є Інтернет як елемент інформаційних технологій у суспільстві.

Метою статті є аналіз функціонування різних груп тиску, а також лобістських структур через Інтернет у демократичному суспільстві.

Предметом дослідження у роботах вітчизняних і зарубіжних авторів став Інтернет порівняно недавно. Проблеми сучасної демократії в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій розглядаються в роботах Р.Даля, В.Я.Гельмана, Л.О. Келсо, П.Х. Келсо, Дж. Кіна, А. Міхеєва, М. Пендбері, В.А. Рижкова, А. Салміна, Дж.Дж. Стура, У. Еко, І.М. Янга та ін.

Використання сучасних Інтернет-технологій в політичній сфері представлено в роботах Г.Л. Аكوпова, Т.Е. Грінберг, Г.Г. Почепцова, Ю. Росича, А.І. Соловійова та ін.

Щоквартал Facebook і Google витрачають усе більш значні суми на лобізм у Вашингтоні. За третій квартал нинішнього року відрахування обох компаній були рекордними – вони зафіксовані в особливій базі даних Сенату США. Так, за три місяці Google витратила на ці цілі \$ 2,38 млн., це практично вдвічі більше, ніж за аналогічний період минулого року. Для порівняння, у другому кварталі компанія перерахувала законодавцям \$ 2,08 млн., а за весь минулий рік пішло \$ 5,2 млн. [10]. Google сконцентрувала зусилля на патентній реформі, захисті конфіденційних даних, законопроекті щодо відкриття нових робочих місць (The American Jobs Act), праві інтелектуальної власності в міжнародних угодах, правових основах інтернет-реклами, кібербезпеки, поновлюваних джерелах енергії, свободі самовираження і захисту від цензури, «відкритості і конкурентній боротьбі на ринку онлайн-сервісів», обробці даних, податковій реформі, вільній торгівлі та широкомасштавному доступу.

Як відомо, патентне право є одним із пріоритетних у діяльності Google – саме портфоліо патентів стало найбільш важливим компонентом при поглинанні компанії Motorola. Зокрема, представники Google заявляють: «Ми хочемо допомогти законодавцям зрозуміти наш бізнес, і роботу, яку ми проводимо для того, щоб Інтернет залишався відкритим, щоб інновації отримували достатні стимули і створювалися нові економічні можливості. Частиною цього процесу є лобіювання» [10].

Що цікаво, Google обійшов Microsoft за витратами на власне лобі. У першому кварталі 2011 року Microsoft віддала зі своєї кишені \$ 1,72 млн. власним представникам у конгресі США. Компанія вже офіційно заявила про те, що уклала контракти з 12 додатковими конторами, що надають подібні послуги.

Що стосується соціальної мережі Facebook, то її витрати куди скромніші. Але факт збільшення витрат залишається фактом. Області, в яких керівництво Facebook намагається впливати, такі: міжнародна регуляція софтверних компаній, обмеження на доступ до Інтернету урядами інших країн, реформа патентної системи, онлайн-безпека, приватність, діалог з Білим домом/ сенатом/ урядом про те, щоб глибше і ширше використовувати соціальні медіа в спілкуванні з населенням, а також зовсім конкретна область – лобіювання адміністрації штату Орегон, де намагаються збільшити будівництво електростанцій і водонасосних станцій, для того щоб посилити приплив технологій і капіталу (Facebook відкрив там новий «зелений» дата-центр у квітні цього року) [9].

Соціальна мережа, як і інші великі й активні компанії, зміцнює свої зв'язки з урядом США, у квітні навіть було проведено спеціальну нараду з Бараком Обамою на його території. Facebook, як і Google, так само недавно заявив про наймання декількох компаній, що займаються лобіюванням, для досягнення більшого ефекту на витрачений долар.

Окремо на замовлення політичних структур лобізмом в Інтернеті займаються великі PR-агентства. Кампанії по відмиванню репутації авторитарних режимів стали більш витонченими. Щоб маніпулювати громадською думкою, лобісти вдаються до більш прихованих прийомів. Вони готові нейтралізувати будь-яку критику. Лобісти з фірми «Белл Порттінгер» нещодавно розкрили інформацію, що можуть сортувати статті на інтернет-ресурсах «Гугл» та «Вікіпедія», відсіваючи негативну інформацію про клієнта. «Белл Порттінгер»од – на з великих піар-компаній у Великобританії – має відношення до лорда Тімоті Беллу, британського піарника, який отримав популярність, будучи радником Маргарет Тетчер у ході трьох її виборчих кампаній [8]. Через Інтернет лобістські групи створюють сприятливий імідж для діючих політиків, а також цілих держав. За інформацією газети «Індепендент», піарники «Белл Порттінгер» допомогли переконати Євросоюз у тому, що Білорусь прихильна до курсу реформ. Європейський Союз навіть скасував заборону на в'їзд білоруського президента Олександра Лукашенка, але країна повернулася на колишній шлях, про що свідчило переслідування лідерів та активістів білоруської опозиції.

Більше того, недавно державний секретар США Хілларі Клінтон повідомила про те, що США виділяють по лінії держдепартаменту як мінімум 25 мільйонів доларів щорічно на підтримку блогерів та інтернет-активістів в «авторитарних країнах» [8]. Також був анонсований запуск офіційного «мовлення» через Twitter китайською, російською та хінді.

Окремо лобістську діяльність в Інтернеті здійснюють об'єднання громадян у соціальних мережах (групи). На даний момент у світі існують сотні тисяч груп, де обговорюються різні питання, пов'язані з повсякденним життям громадян. Думки, що формуються в ході обговорень усе частіше впливають на прийняття політичних рішень як на регіональному, так і на державному рівні. Про це свідчать останні приклади з арабських країн. Так, у Саудівській Аравії вступає в силу новий закон, за яким працювати в жіночих магазинах зможуть тільки жінки. Жіночі групи тиску давно почали кампанію у Facebook з метою змінити ситуацію, коли жінок обслуговували виключно продавці-чоловіки. Деякі пропонували взагалі бойкотувати магазини. Багато жінок

були готові швидше поїхати за покупками за кордон. У результаті втрутився сам король Абдалла, який своїм декретом змінив існуючий порядок. Так само продавці-чоловіки повинні будуть поступитися своїм місцем жінкам, в магазинах, які торгують косметикою [12].

В Росії у відомого опозиціонера Олексія Навального, в його групі «Вконтакті» підписано майже 80 тисяч чоловік. У ній, зокрема, обговорюються затримання і арешт відомого блогера на 15 діб за непокору співробітникам поліції під час непогодженого мітингу. Крім того, учасники групи обговорюють участь в акціях проти фальсифікацій на виборах.

Яскравий приклад успішного інтернет-лобізму демонструє міжнародна організація Грінпіс. Цій неурядовій організації вдалося створити дуже успішну мережу Greenpeace.org. Грінпіс з великим успіхом використовує свої веб-сайти в процесі інформування світової спільноти щодо боротьби з поширенням токсичних відходів, генетично модифікованих продуктів і китобійного промислу. На сайті постійно оновлюються відеоролики з різними акціями, які журналісти можуть вільно використовувати у своїх репортажах.

Окремо свій тиск на світову політику здійснює міжнародний проект WikiLeaks. Метою проекту є «таємне публікування і аналіз документів, які стали доступними внаслідок витоку інформації». Гучний скандал викликав витік понад 250 тисяч листів дипломатів США. Серед інших даних стало відомо, що лідери Саудівської Аравії зверталися з проханням до США про авіаудар по Ірану, також стали відомі численні неформальні характеристики світових лідерів.

Яскравий приклад впливу громадськості на політичні рішення через Інтернет продемонструвало скасування антипіратського законопроекту SOPA-PIPA, запропонованого на розгляд американської Палати представників восени 2011 року, в разі вступу в дію якого сайти-порушники могли бути заблоковані федеральним урядом. Небайдужими до спроби впровадити цей законопроект стали найбільші інтернет-ресурси. Вікіпедія мітингувала появою на своїх сторінках темного банера з написом «Свобода слова під загрозою», а англійська версія онлайн-енциклопедії на знак невдоволення відключилася на цілу добу. Щоб вплинути на Конгрес, на сторінках Google з'явилася можливість відповідного голосування, в якому свої підписи «проти» поставили 4,5 мільйона чоловік.

Противником появи антипіратського закону виступила і найбільша соціальна мережа Facebook, на сторінках якої її голова Марк Цукерберг розмістив відповідне текстове звернення. Відзначилась протестами і компанія Яндекс. Масові протести проти нових законів про цензуру в мережі Інтернет вплинули на рішення членів Конгресу, і його розгляд відмінили [13].

У Німеччині, в свою чергу, восени 2011 року на конгресі блогерів «ge: publica». Тисячі представників німецькомовної блогосфери спробували домовитися про створення організації, яка буде захищати їхні віртуальні права. Конференція в Берліні була п'ятою за рахунком і, схоже, першою за значенням. На зустрічі в Берліні блогери заявили про створення своєрідного інтернет-лобі, яке має «посприяти створенню кращої і більш розумної інтернет-політики» і «більш ефективно представляти цифрові громадянські права». Про це заявив один з організаторів конгресу Маркус Бекедаль. Тривожною тенденцією він вважає поступове обмеження інтернет-свобод у деяких країнах [4].

Поки що у суспільному житті ФРН блоги не грають якоїсь помітної ролі. За статистикою, якщо в Японії і США блоги регулярно читає кожен третій, то в Німеччині – лише кожен п'ятий. Міхаель Халлер, соціолог з університету Лейпцига, вважає, що невисокий інтерес до «альтернативно поширюваних новин» пов'язаний з непоганою якістю традиційних німецьких ЗМІ [4].

Судячи з реплік учасників конгресу, блогери очікують ще більшої відкритості і ще більших можливостей. Найбільш радикально налаштовані інтернет-активісти переконані навіть у наступі «Post Privacy» – повного зникнення кордонів, що відокремлюють приватне життя, недоторканність якого вже не в змозі гарантувати застарілі закони. Медіа-фахівець з Гамбурга Ян-Хінрік Шмідт переконаний у важливості подібних зустрічей, оскільки, на його думку, ключове питання XXI століття – як буде організована архітектура сучасних комунікаційних просторів [4].

Блогери здатні стати серйозною політичною силою, вважає Габрієла Коулман, антрополог з університету Принстона, яка вивчає хакерські рухи. Про це, за її словами, свідчать акції проти саєнтологів, атаки на платіжні системи PayPal і Mastercard у розпал скандалу навколо WikiLeaks, а також роль інтернетчиків під час заворушень у Тунісі та Єгипті. В цьому сенсі є що додати і Росії з серією недавніх DDoS-атак на Livejournal та сайт «Нової газети» [4].

В Україні групи тиску в Інтернеті масово проявили себе в період закриття файлообмінника ex.ua та сайту громадської організації «Дорожній дозор». Як відомо, після припинення Міністерством внутрішніх справ роботи файлообмінного ресурсу на сайт цього відомства, а також на сайти інших органів влади, у тому числі і сайт президента, почалися численні DDoS-атаки, що призвело до повного або часткового блокування роботи сайтів.

Поява Інтернету стала революційною подією у розвитку суспільства. Він вплинув на окремого індивіда, соціальні групи, держави, здійснивши комунікаційний вибух. Як соціальне явище глобальна інформаційна мережа змінює, по-перше, характер відносин в суспільстві, по-друге, громадські структури. Вона дає змогу легко встановлювати контакти, вибудовувати відносини, що дозволяє ефективно здійснювати різні види діяльності, у тому числі функціонувати різним групам тиску та лобістським структурам.

Бібліографічні посилання:

1. **Даль Р.** О демократии / Даль Р. М.: Аспект-Пресс, 2000. – 208 с.
2. **Гельман В.Я.** Постсоветские политические трансформации. Наброски к теории / В.Я. Гельман // Полис. 2001. – №1 (60). – С. 15-29.
3. **Кин Дж.** Демократия и гражданское общество / Джон Кин. – М.: Прогресс -Традиция, 2001.-400 с.
4. **Куц К.** Немецкая блогосфера ищет выход в свет [Электронный ресурс] / К. Куц. – Режим доступа к журналу: <http://www.bfm.ru/articles/2011/04/19/nemeckaja-blogosfera-ishhet-vygod-v-svet.html>
5. **Келсо Л.О.** Демократия и экономическая власть / Л.О. Келсо, П.Х. Келсо. – Ростов н/Д: Феникс, 2000.- 300 с.
6. **Иванов Д.В.** Виртуализация общества / Д.В. Иванов. – СПб: Петербургское востоковедение, 2002. -224 с.
7. **Янг И.М.** Некоторые соображения о гегемонии и глобальной демократии. Доклад на пленарном заседании XXI Всемирного философского конгресса / И.М. Янг // Вестник РФО. 2003. – № 4. – С. 19-29.
8. **Pegg D.** Wikipedia founder attacks Bell Pottinger for ‘ethical blindness’ / David Pegg, Oliver Wright. – Thursday 08 December 2011.
9. Facebook hires team to lobby governments on privacy issues, The Telegraph [Електронний ресурс], режим доступу до журналу: <http://www.telegraph.co.uk/technology/facebook/6904309/Facebook-hires-team-to-lobby-governments-on-privacy-issues.html>
10. Google Lobbying Spend Hits New High, October 26, 2011 [Електронний ресурс], режим доступу до журналу: <http://searchenginewatch.com/article/2120320/Google-Lobbying-Spend-Hits-New-High>
11. **Wells J.**, Help Stop SOPA/PIPA [Електронний ресурс] / Jane Wells // WordPress. – January 10. – 2012. – Режим доступу до журналу: <http://wordpress.org/news/2012/01/help-stop-sopa-pipa/>
12. **El-Shenawi E.** Saudi Arabia bans gender-based salary discrimination, as ‘Saudization’ advances [Електронний ресурс] / **Eman El-Shenawi** // Al Arabiya news. – Jul. 12. – 2011. – Режим доступу до журналу: <http://nmen.org/in-saudi-arabia-womens-clothing-stores-must-add-female-staff/>
13. **Weaver M.** Libya, Syria and Middle East unrest / **Weaver, Matthew** // The Guardian – Thursday 28 July 2011.

УДК 327 (470+571): (292.464)

О. Г. Подворна

БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ НА БАЛКАНАХ

Розглянуто безпековий вимір зовнішньої політики Російської Федерації на Балканах. Вказаний взаємозв'язок дій Росії в регіоні та її відносин з Північноатлантичним Альянсом, а також зі США та ЄС. Проведений порівняльний аналіз балканської політики Росії під час правління президента Б. Єльцина та В. Путіна. Особлива увага присвячена питанню воєнної операції НАТО у 1999 році та питанню визначення остаточного статусу Косово.

Ключові слова: зовнішня політика, політика безпеки, Російська Федерація, Балкани, Союзна Республіка Югославія, Косово, Боснія і Герцеговина, НАТО.

Рассмотрено измерение безопасности внешней политики Российской Федерации на Балканах. Указана взаимосвязь действий России в регионе с ее взаимоотношениями с Североатлантическим Альянсом, а также со США и ЕС. Проведен сравнительный анализ балканской политики России во время правления президента Б. Ельцина и В. Путина. Особенное внимание уделено вопросу военной операции НАТО в 1999 году, а также